

I skymundan

FÖRSTÄRKER BODSTRÖM-SAMHÄLLET. Justitieminister Morgan Johansson och statsminister Stefan Löfven är demokratiskt ovarsamma, menar Nils Funcke.

Foto: TT

I det tysta genomför just nu Stefan Löfven och Morgan Johansson en rad inskränkningar i den svenska tryck- och yttrandefriheten.

Nils Funcke skriver på pressfrihetens dag om regeringens demokratiskt ovarsamma framfart.

Justitieminister Morgan Johansson (S) har visat sig utgöra en olycklig kombination av en justitieminister som begränsar fri- och rättigheterna samtidigt som övervakningen förstärks. De rättigheter hans företrädare Lennart Geijer förstärkte monterar han ned och "Bodströmsamhället" som Thomas Bodström trodde sig ha byggt klart förstärker regeringen Löfven och justitieministern.

Förändringarna är många. Vissa är betydande i sig medan andra synes marginella. I många fall tillkommer de genom bristande beredning, utan tydliga motiv och i vissa fall utan motivering.

- Rättsprincipen om "oskuldspresumtion" innebär att den som inte dömts för ett brott inte ska straffas. I ett yttrandefrihetsmål kan den som åtalas men frias för förtal trots det tvingas betala sina egna rättegångskostnader.
- Skyddet för den som lämnar uppgifter till utländska korrespondenter i Sverige har försvagats. Förändringen motiveras med att Sverige i större utsträckning ska kunna bistå utländska stater med utredningsåtgärder. Förslaget har inte motiverats med belägg för konkreta behov och heller inte värderats hur det påverkar möjligheten för personer i exil att driva opinion.
- Den särskilda rättegångsordningen med juryprövning och en exklusiv åklagare i yttrandefrihetsmål har sedan början av 1800-talet setts som en grundläggande rättsprincip. Som ett led i EU-anpassningen skriver regeringen bort den som en rättsgrundssats i en

bisats utan att överväga följderna.

- Justitiekanslern, JK, har mot sin uttryckliga rekommendation fått en light-variant av "åtalsrätten" i yttrandefrihetsmål. Genom att meddela under rättelse kan JK få bort en publicering utan åtal när förutsättningarna för en juryfällning är svaga. Alla utgivare stod inte emot när JK prövade bestämmelsen första gången. De använde den harvärja som bestämmelsen ger. Reglerna undergräver grundprincipen om ensamansvar.
- Förbudet att tillhandahålla databaser med känsliga uppgifter om enskilda är så allmänt formulerat att det kan användas mot mediernas publiceringar av sammanställning av brottslingar. Visserligen säger regeringen att det i "normalfallet" inte ska drabba traditionell journalistisk verksamhet men vad som är normalt kan skifta över tid.
- Statlig prövning av vad som är god pressetik införs i reglerna för det nya mediestödet. Enligt regeringens intentioner ska det även komma att gälla det traditionella presstödet där kravet för att få stöd hittills varit utformat efter formella krav utan hänsyn till innehållets kvalitet eller etiska nivå. Det är första gången etiken dagspressen prövas i vart fall sedan mitten av 1800-talet.
- Stöd till trossamfund, litteratur och opinionsbildning bör enligt regeringen i fortsättningen inte utgå till verksamheter som till exempel motverkar jämställdhet och samhällets grundläggande värderingar.
- Regeringen vill ha tydliga regler för vilka nazistiska symboler som ska för-

bjudas. Det är en lika from som hopplös tanke och leder bara till att grupperna skaffar nya symboler.

- Demonstrationsfriheten utgör en av de grundläggande fri- och rättigheterna. Polisen kan styra tid och plats för en demonstration om det finns risk för sådana ordningsstörningar som den inte kan hantera. Men myndigheten får inte ta någon ovidkommande hänsyn till åsikter som demonstranterna företräder. Vi ska inte ha en politiserad polis. Morgan Johansson är öppen för att ändra i ordningslagen för att begränsa nazisternas demonstrationsrätt.
- Skollagens huvudregel är numera utformad så att partier som inte är parlamentariskt representerade kan utestängas från att delta i skolvalen utan att det anses strida mot kravet på objektivitet och likabehandling. Ett synsätt som bibringar eleverna tron att allmänna val handlar om att omfördela mandat mellan de som redan sitter i riksdagen eller kommunfullmäktige.
- Enligt förslag ska polisen kunna få del av uppgifter inhämtade av FRA genom signalspaning även efter att en förundersökning om brott inletts. Uppgifterna från signalspaningen ska inte få användas för att utreda brott men eftersom signalspaningen omgärdas av stark sekretess blir det inte möjligt för en åtalad att få en rättvis rättegång där bevis vars tillkomst inte kan granskas och värderas blir möjlig.
- Trots direktiv till utredningar att låta grundlagarna ligga orörda har regeringen accepterat förslag som begränsar rättigheterna. Ett exempel är Integritet och straffskydd (SOU 2016:7) som föreslog att tröskeln för vad som ska anses utgöra förolämpning och olaga hot sänktes även inom det extra starka grundlagsskyddade området. Utan någon saklig motivering vidgas det straffbara området

även för yttranden i grundlagsskyddade medier.

- Förändringar av grundlagarna har av tradition som regel föregåtts av parlamentariskt sammansatta utredningar och inte av ensamutredare. Utredaren som har i uppdrag att se över straffansvaret för hets mot folkgrupp och ett förbud för vissa symboler har fått regeringens mandat att föreslå ändringar i grundlag trots att det sitter en parlamentarisk kommitté som utreder yttrandefrihetsgrundlagarna.
- Regeringen har trots en viss skepsis beslutat utreda införandet av kronvittnen och anonyma vittnen. Två åtgärder som rymmer mycket stora rättssäkerhetsproblem. Alla tvångsmedel tenderar att drabbas av en tillämpnings- och ändamålsglidning. De införs för att lösa ett problem men visar sig kunna användas för ett annat. Kontrollfunktionerna tenderar å andra sidan att inte räckta till.

Förändringarna är många. I många fall tillkommer de genom bristande beredning, utan tydliga motiv och i vissa fall utan motivering.

Nils Funcke är journalist och tryck- och yttrandefrihetsexpert

De nuvarande yttrandefrihetsgrundlagarna innehåller represiva åtgärder som möjlighet att dra in utgivningsbevis och sändningstillstånd. De öppnar för långtgående styrning och kontroll av etermedierna. En möjlighet som används genom Granskningsnämnden för radio och tv. Men i stället för att rensa lagarna från historisk slagg från 1800-talet väntar nya inskränkningar.

På pluskontot för regeringen finns den välkomna men synnerligen senfärdiga och inte helt fullgångna rätten till insyn i vård, skola och omsorg som finansieras med offentliga medel men drivs i privat regi.

Regeringen Löfven och hans justitieminister är demokratiskt ovarsamma.

Nils Funcke

kultur@expressen.se

Nils Funcke är journalist och tryck- och yttrandefrihetsexpert.